

КОЛИ ООН ПОЗБУДЕТЬСЯ РОСІЇ?

Упродовж 1919-1920 рр. на Паризькій мирній конференції державами-переможцями у Першій світовій війні було створено Лігу Націй. В преамбулі до Статуту цієї організації мовилося: «Високі Договірні Сторони, беручи до уваги, що для розвитку співпраці між народами і для гарантії їх миру і безпеки важливо прийняти деякі зобов'язання не вдаватися до війни, підтримувати в повній гласності міжнародні відносини, засновані на справедливості і честі, суворо дотримуватися вимог міжнародного права, визнані відтепер дійсним правилами поведінки урядів, встановити панування справедливості і сумлінно виконувати всі накладаються договорами зобов'язання у взаємних відносинах організованих народів, що приймають цей Статут, який за основу Лігу Націй».

18 вересня 1934 року Советський Союз був прийнятий до представницького клубу держав. Позиція Ліги Націй виглядала більш ніж дивною – з 1920-х років СРСР у всіх кутках світу проводив підривну діяльність, яку нині трактовують як терористичну. Мало того, західним політикам було відомо про зніщений комуністичною владою геноцид в Україні, знали в європах та америках і про репресивну політику до власних громадян, яку здійснював сталінський режим. Для нього вступ до цієї міжнародної організації був передусім політичним кроком, який мав продемонструвати миролюбність та цивілізованість большевицької влади.

14 грудня 1939 року з ініціативи Аргентини до порядку денного на 20-у сесію Асамблеї Ліги Націй було внесено питання про виключення Советського Союзу з цієї міжнародної організації. Приводом послужили протести міжнародної громадськості через масові бомбардування сталінською авіацією цивільних об'єктів Фінляндії, зокрема її столиці Гельсінкі. Представник Португалії Так Матта зачитав звіт і проект резолюції, в основу якої було покладено «Положення про визначення агресора». Ознайомившись з ухваленою Асамблеєю резолюцією, Рада Ліги

Націй винесла постанову про виключення Советського Союзу з цієї міжнародної організації.

Через два дні, традиційно вдавшись до демагогічної словесної еквілібристики, ТАСС у своїй заяві звинуватив Лігу Націй у потуранні інтригам Великої Британії та Франції: «На думку советських кіл це абсурдне рішення Ліги Націй викликає іронічну посмішку і воно здатне лише оскаржити його незадачливих авторів».

Слід, насамперед, підкреслити, що правлячі кола Англії і Франції, під диктовку яких прийнята резолюція Ради Ліги націй, не мають ні морального, ні формального права говорити про «агресію» СРСР і про засудження цієї «агресії». <...> Слід, далі, зазначити, що відносини між Советським Союзом і Фінляндією врегульовані Договором про взаємодопомогу і дружбу, укладеним 2 грудня цього року між Народним Урядом Фінляндської Демократичної Республіки і Урядом СРСР. Цим Договором повністю забезпечені мирні відносини між СРСР та Фінляндією і дружнім чином розв'язані до задоволення обох сторін, як питання забезпечення незалежності Фінляндії і безпеки Ленінграду, так і питання розширення території Фінляндії за рахунок території СРСР шляхом воз'єднання Карельських районів з Фінляндією».

Що собою являв так званий «Народний Уряд Фінляндської Демократичної Республіки» і як він формувався під безпосереднім керівництвом Сталіна сьогодні вже добре знаємо.

Через місяць, 12 січня 1940 року, «Вісті ВУЦВК» надрукували демагогічну редакційну статтю «Женевські лицеміри». Фрагмент цієї большевицької пропаганди багато чого пояснює. «Ніякі антирадянські трюки не врятують від викриття імперіалістичних політиків Лондона і Парижа. Весь світ знає, що саме «Франція і Англія напали на Німеччину, взявши на себе відповідальність за нинішню війну», саме «правлячі кола Англії і Франції грубо відхилили як мирні пропозиції Німеччини, так і спроби Радянського Союзу добитися найшвидшого закінчення війни» (Й. Сталін). Ці ж кола перетворили Лігу Націй у зняряддя війни, в апарат англо-французького воєнного блоку».

Як мовиться, без коментарів.

Друга світова війна поховала Лігу Націй. Рішенням спеціально скликаної Асамблеї ця організація була ліквідована 18 квітня 1946 року. Замість неї постала Організація Об'єднаних Націй. Серед її членів-засновників були СРСР, УРСР, БССР.

У статуті цієї міжнародної організації від 26 червня 1945 року є три статті, котрі сьогодні привертають особливу увагу:

«Стаття 4, п.1. Прийом у Члени Організації відкритий для всіх інших миролюбних держав...»;

Стаття 6. Член Організації, що систематично порушує принципи, встановлені в цьому Статуті, може бути виключений з Організації Генеральною Асамблеєю за рекомендацією Ради Безпеки;

Стаття 23, п.1. Рада Безпеки складається з п'ятнадцяти Членів Організації. Китайська Республіка, Франція, Союз Радянських Соціалістичних Республік, Об'єднане Королівство Великобританії та Північної Ірландії, Сполучені Штати Америки є постійними членами Ради Безпеки. Генеральна Асамблея обирає десять інших Членів Організації як непостійних членів Ради Безпеки, приділяючи особливу та належну увагу насамперед ступеню учас-

ті Членів Організації в підтримці міжнародного миру й безпеки та у досягненні інших цілей Організації, а також справедливому географічному розподілу».

Щодо правочинності перебування Російської Федерації у складі ООН є чимало застережень. Юристи добре знають про сумнівну наявність міжнародно-правових підстав для членства РФ у цій організації. Зокрема, Статут ООН не передбачає можливості членства в цій міжнародній організації на підставі правонаступництва. Навіть з формального погляду Російська Федерація відсутня у згаданому Статуті. У ньому досі представлений Союз Советських Соціалістичних Республік.

Але ми навіть не про це.

Питання в іншому: чи є Російська Федерація **миролюбною державою**? Чи **порушує систематично принципи ООН**? Чи бере участь у «**підтримці міжнародного миру й безпеки** та у досягненні інших цілей Організації, а також справедливому географічному розподілу»? Як бачимо, питання суто риторичні.

Опинившись в Раді Безпеки ООН, Російська Федерация отримала спеціальне право голосування – «право вето». Міжнародний парадокс: держава-агресор, яка становить загрозу для миру та стабільності в світі, має опікуватись світовим порядком.

Нагадаємо ще одну статтю Статуту Організації Об'єднаних Націй (Розділ VII, Стаття 51): «Даний Статут жодним чином не зачіпає невід'ємного права на індивідуальну або колективну самооборону, якщо відбудеться збройний напад на Члена Організації, доти, поки Рада Безпеки не вдасться до заходів, необхідних для підтримки міжнародного миру й безпеки. Дії, вжиті Членами Організації при здійсненні цього права на самооборону, мають бути негайно повідомлені Раді Безпеки й жодним чином не повинні зачіпати повноважень і відповідальності Ради Безпеки, відповідно до цього Статуту, відносно вжиття в будь-який час таких дій, які вона вважатиме за необхідні для підтримки міжнародного миру й безпеки».

Кілька промовистих фактів.

25 вересня 2013 року президент Грузії Михайло Саакашвілі виступив із промовою на 68-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. Він, зокрема, відзначив таке: «**На відміну від більшості держав, Російська Федерація не захищена в тому, щоб навколо були стабільні держави. Постійний хаос і заворушення в сусідніх країнах – це те, чого прагне Кремль**».

Президент Володимир Зеленський у своїй промові на Генасамблеї ООН в Нью-Йорку, наголосив, що п'ять років триває війна на Донбасі, що п'ять років, як Росія анексувала в Україні півострів Крим. Не назвавши прямо агресора, Зеленський абстрактно апелював до світової громадськості: «Сьогодні, коли існують тисячі сторінок міжнародного права та сотні організацій, покликаних його захищати, наша країна зі зброєю в руках, втрачаючи своїх громадян, **відстоює власний суверенітет і територіальну цілісність**. Понад 13 тисяч загиблих. 30 тисяч поранених. Півтора мільйона людей змушені покинути свої домівки».

Втім присутні в залі чудово розуміли, про кого і про що йдеться. Далі – більше.

Генсек ООН Антоніу Гутерріш представив доповідь, згідно з якою очолювана ним організація визнає порушення Росією Женевської конвенції, яка свідомо переселяє людей з материкової частини до українського Криму з метою змінити демографію окупованого півострова, що є порушенням заборони, передбаченої ст. 51 Женевської Конвенції №4 «Про захист цивільного населення під час війни» від 12 серпня 1949 року.

Що чинить у відповідь Президент РФ Володимир Путін? Він підписує закон «Про відкликання заяви, зробленої під час ратифікації Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів». Відтепер це дозволяє Росії в міжнародних судах формально уникнути кримінальної відповідальності так званих «зельоних челявечкав».

А ще Міжнародний суд ООН визнав прийнятною скаргу у справі України проти РФ щодо порушення Росією Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму стосовно подій на Донбасі.

Перелічено далеко не всі гріхи сучасної Росії. Та навіть їх достатньо, щоб міжнародна Феміда зважилась на якісь кроки/заходи для унеможливлення перебування РФ у складі ООН.

Слід зазначити, що юридичні підстави для такої процедури існують. Щоправда, зробити це вкрай складно – країна-агресор має право вето на рішення Радбезу. Та, попри юридичну казуїстику і різноманітні політично-правові колізії, українським дипломатам треба порушити вже перезріле питання про перебування Росії в складі РБ ООН, а відтак у самій організації, яка, втім, уже давно потребує кардинальної реорганізації. І чим скоріш, тим краще. Не лише для України.

Під час відзначення сторіччя з дня народження Олега Трояновського, постпреда ССРСР в ООН, Сергій Лавров розповів про жарт, який видавив із себе квасний советський дипломат на засіданні Генасамблеї після того, як його облили червоною фарбою, що символізувала кров. «Better red than dead» – «Краще бути червоним, ніж мертвим», – вирік Трояновський. Це було сказано 1980 року в розпал «холодної війни».

Цікаво, на які жарти в умовах реальної війни з Україною спромоглися б Сергій Лавров, нинішній представник РФ в ООН і, звісно діло, Володимир Путін, якби Організація Об'єднаних Націй розпочала процедуру позбавлення членства Росії в цій міжнародній структурі?

Олег К. РОМАНЧУК

Грудень 2019 року

